

Látogatóban a Csicsóka tájházban

A Tájházzövetség 2009-ben határozta el, hogy Az év tájháza kitüntető cím mellett a példamutató tájházvezetői munka elismerésére megalapítja Az év tájházvezetője díjat. Az elnökség 2021-ben a Biharkeresztesen élő Marosán család: György, a felesége, Gréta és lányuk, Judit hagyományőrző munkáját ismerte el ilyen módon.

A Marosán család 2013-ban vásárolta meg azt a jellegzetes bihari portát Biharkeresztesen, amelyben ma is működtetik a tájházat. Lépésről lépésre, a helyi idős emberek tapasztalatát segítségül hívva, hagyományos módon újjították meg a porta épületeit a lakóháztól a pincén és a gémeskúton át az ólakig. A házat 2017-ben az önkormányzat helyi védelem alá helyezte. Én is abban az évben jártam náluk először. Már akkor megfogott a hely szelleme. Hogy miért jutott most eszembe? Beszéltem a fiatal művelődésszervezővel, Marosán Grétával a debreceni Kölcsey Központban, és olyan jó volt hallani, milyen szeretettel beszél Biharkeresztesről, ahol a bölcsője ringott. Felkerekedtem hát, hogy felkeressem a Csicsóka tájházat Biharkeresztesen az Arany János utcában. Marosán György és felesége, Judit fogadott.

A tornácon a virágok piros zománcozott edényekben sorjáznak, megvidámítják a betérő lelkét, akárcsak a szívélyes fogadtatás. Mielőtt leülnék a

konyhában beszélgetni, körbejárjuk a portát még világosban. A verécén át jutunk az udvarra, ahol a baromfik – tyúk, kakas, pulyka, fodros lúd, liba – kedvükre csipegetik az esőtől kiszökött füvet. Az istállóban mangalica heverész, és kecskék vizslatnak minket az ólból kíváncsian kikandikálva. A hátsó udvaron a karámban egy számár, örömittasan hányja-veti magát, mikor meglátja, hogy lucernát fog kapni. Aztán a fotózás után leülünk a melléképületben, s a kezdetekről kérdezem a családfőt.

– Nem családi örökség ez a ház, de a szívünkhöz nőtt az évek alatt. Előszeretettel látogattunk előtte is tájházakat, helytörténeti gyűjteményeket szabadidőnkben, és szívesen vettünk részt hagyományőrző programokon is. Rengeteg régi tárgyat halmoztunk fel, de nem voltak rendszerezve. Örök helyhiánnyal küszködtünk otthon. Kinéztük magunknak ezt a portát. Egyszer szemközt tanyáztam Vánca Karcsi bácsinál, éppen busóálarcot készítettünk, amikor láttam, hogy eladó a ház. Mondta az öreg, ez lenne jó neked... Szemügyre vette a család a portát, és úgy döntöttünk, megmentjük, legalább a házrészét. Láttuk, hogy a többi rész is hasznosítható, mert állattartásra alkalmassá lehet tenni az épületeket. A házzal kezdtük. Visszacseréltük a héjazatot nádtetőre. A kemence megvolt, ez volt a kiindu-

A szülőkre, nagyszülőkre emlékeztetnek a berendezési, használati tárgyak

lópont. Nem volt gáz, víz bevezetve, csak a kerti csap volt. Vettünk egy házat Bojton, azt lebontottuk, és az építőanyagot beépítettük itt az istállóba... A gémeskutat is rendbe raktuk. Még most is ad vizet a nagy szárazság ellenére is, mert bizony napi 150-200 liter víz kell az állatoknak. 2020–2021-ben a Teleki Alapítvány jóvoltából is folytatódott a tájházon a munka: felújított nádtetőt kapott az épület, elkészült az elektromos hálózat korszerűsítése, a falazat javítása és meszelése.

– *Keresztesen nőtt fel?*

– Bedői gyerek vagyok. Az iskolánkban az előző osztályba csak négyen jártak, mi már tizenegyen voltunk... A szüleim még Barabás Feri mellett citeráztak, de mi Pelle Jánosnál tanultunk. Görögkatolikus a falu, és kötelességemnek érzem, hogy ezt az egyházközséget erősítsem ma is. Tudtam a román nyelvtudásomat hasznosítani a nyugati határátkelőnél is, de még jobban Ártádon, ahol 18 évet szolgáltam. Sőt!

Amikor Románia uniós csatlakozása után együtt dolgoztunk a román kollégákkal, akkor gyakrabban használtuk a nyelvet, mint az általános iskolában, ahol csak bemagoltuk a leckét. A nagyszüleim egymás közt a bedői románt beszéltek, főleg akkor, ha nem akarták, hogy mi, gyerekek is értsük. Jó lenne összeszedni ezeket a tájszavakat, amiket csak itt használtak, Pocsajban és Bedőben... Központifűtés-szerelőnek tanultam Debrecenben, aztán levelezőn érettségiztem. 2011-ben befejeztem a munkát a határon, ezért jutott több időm a tájházra. Most a vonatpótló buszokat vezetem, így gyakran járok Nagyváradra is.

Judit asszony elmosolyodik, mikor neki is felteszem a származását firtató kérdést.

– Azon kevesek közé tartozom, akik tősgyökeres keresztesiek és katolikusok. A nagyszülők örökségével kezdődött minden. Szokás volt falun, hogy tavasszal minden vásznat kivittünk a

napra, megszellőztettük. Velük élt a nagyapám nagynénje, aki paralízises lett. Bár a betegsége miatt soha nem ment férjhez, elkészítette a stafírungot... Amikor a nagyszülők háza eladásra került, a mórings az enyém lett. A másik nagyapám vajdasági. A II. világháború után 11 hadifoglyot közvetítettek Debrecenből Biharkeresztesre, ő is köztük volt. Bácskatopolyai nagyapának az '50-es években sokszor kellett jelentkeznie a rendőrségen, mert Jugoszlávia – abban az időben – nem számított baráti országnak. Papa volt az utolsó, 90 évesen, aki meghalt közülük, de az egykori hadifoglyok leszármazottait sikerült összehívni egy megemlékezésre. Még egy tamburazenekart is kerítettünk az ünnepségre. Úgy gondolom, méltó megemlékezés volt azokra, akiknek nem volt egyebük, csak a rajtuk levő ruhájuk, amikor ide kerültek, és hajlott korukra minde-

Egyedi faragású Mária-szobor a bejáratnál

gyikük komoly gazdaságot épített ki. Körülvesznek itt minket a régi tárgyak, ezek nem fértek már el a házunkban. A szüleinkre, nagyszüleinkre emlékeztetnek itt, és olyan, mintha mindig itt lennének közöttünk...

– Nem a nagyközönségnek szántuk kezdetben – meséli tovább a történetüket a házigazda. – Valamikor mindenkinek volt egy víkendtelke. Mi is annak szántuk, hogy hódolunk a szenvedélyünknek: állatokat tartunk, és elhelyezzük itt az egyre gyarapodó gyűjteményünket. Nagyon sokat segített a lányunk az indulásnál, de már Debrecenben dolgozik, így elsősorban a marketing részt irányítja. 2015-ben csatlakoztunk a Tájházak Napja rendezvénysorozathoz, és kitértük kapuinkat az érdeklődők előtt. Ezzel hagyományt teremtettünk, de az idén elmaradt a tavaszi kapunyitás. Voltak nekünk olyan deficites megmozdulásaink, hogy ihaj-csuhaj! Kitelepültünk egyszer a váradi várba is egy háromnapos rendezvényre. Három napon keresztül mindig jöttek hozzánk kóstolni, játszani a családok, rengeteg szórólapot osztottunk szét, de egyetlenegy ember se keresett fel minket utána, hogy megnézze a tájházunkat. Voltak jól sikerült rendezvényeink is, és amiben lehetett, partnerek voltunk. 20-25 kézműves is megfordult nálunk egy-egy rendezvényen. Szinte a nulláról indultunk. Judit szörpöket, lekvárokat készített, a szervezés is lelkesített minket kezdetben, de aztán több volt a bántás, amibe aztán belefásultunk. A Csicsóka tájház termékei felirattal árusítottuk a különlegességeket. Húsvéti, adventi kézművesvásárokat szerveztünk. Tavaly szeretnénk volna bevezetni, hogy kéthetenként legyen, de arra már nem voltunk

A Fehér Mályva Hagyományőrző Közhasznú Egyesület Műsora 2017-ben a tájház udvarán. Citerázik Tóth Gyula művészeti vezető és a házigazda, Marosán György

elegen. Nem üzleti céllal hoztuk létre a tájházat, de két éve keressük annak a módját, hogyan tudnánk gazdaságosan működni, mert igény van rá.

– Már be volt rendezve a ház – folytatja Judit asszony –, mikor elhívtam

Dénes atyát, s ő szakmai útmutatást adott arra vonatkozólag, hogy mit hol helyezünk el. Azt beszéltük, hogy majd kipakoljuk az egész házat, és az atya a néprajzos tanítványokkal szakszerűen berendezzi, de sajnos erre

Fotó: Nyilas Béla Tibor

Marosánék szívesen látják a tájház iránt érdeklődőket

már nem kerülhetett sor a korai halála miatt.

– Ő mutatta be nekünk Flóra bácsit – veszi vissza a szót a férj –, az öreg diószegi juhászt, akitől ellestem, hogyan kell birkagulyást készíteni, mert felénk ez nem ismert. Gyakran be-benézett hozzánk az atya. Ő javasolta, hogy helyezzünk el a bejáratnál egy Szűz Mária-szobrot. Úgy alakítottuk ki a kegyhelyet, hogy a szobor feletti résen látszik a katolikus templom keresztje is. Voltak javaslatok, hogy milyen szobor legyen, de amikor az egyik kőfaragónál láttam négy egyforma szűzanyát, inkább úgy döntöttem, felkeresek egy erdélyi fafaragót, aki a lányom bölcsőjét

is faragta, hogy készítsen egy egyedit. A farkaslakai Jakab Antal azt mondta, már nem farag, de nekünk még ezt elkészítette. A kegyhelyet – amely a Szent László-zarándoklat egyik állomása – Gyümölcstó Boldogasszony napján szentelte meg dr. Dénes Zoltán katolikus lelkész 2019-ben.

Mielőtt elmegyek, még gyűjtünk egy mécsest a Szűz Mária-szobornál. Lassan sötétedik, de a Szűzanya feletti résen még látszik a katolikus templom keresztje. Beszállok az autóba, és a visszapillantó tükörben látom, hogy imbolyog a mécsvilág...

Kocsis Csaba